

РОЗВИТОК ОРФОГРАФІЧНОЇ ПИЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Куц В.А.

5 курс, факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Попова Л.П., кандидат філологічних наук

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Автором розглянуто проблему письма як виду мовленнєвої діяльності, відзначено важливість його унормованості для вільного спілкування в усній та писемній формах. Представлено ретроспективний аналіз науково-методичної літератури з різних аспектів навчання орфографії в школі. Зазначено, що тема орфографії в початковій школі є наскрізною і вивчається разом з матеріалами з граматики, фонетики, словотворення та спирається на них. Визначено, що під час засвоєння орфографічних понять відбувається формування орфографічної пильності, а при систематичному опрацюванні орфографічних тем вона автоматизується і сприяє формуванню орфографічної компетентності.

Ключові слова: орфографія, орфограма, орфографічна компетентність молодших школярів, орфографічна пильність.

THE DEVELOPMENT OF SPELLING VIGILANCE AS A COMPONENT
OF SPELLING COMPETENCE OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN, Kuts V. A.

Berdyansk state pedagogical University, M. Berdyansk, Ukraine

The author considers the problem of writing as written speech, noted the importance of his animirovannoe for communicating effectively in oral and written forms. Presents a retrospective analysis of scientific and methodological literature on various aspects of learning spelling in school. Noted that the topic of spelling in primary school is through and studied along with the materials on grammar, phonetics, word-formation and rely on them. Determined that during the assimilation of the concepts of spelling spelling is the formation of vigilance, and

the systematic study of spelling so it automatized and contributes to spelling competence.

Key words: spelling, orthogram, spelling competence younger students, spelling vigilance.

Мовна освіта в Україні передбачає удосконалення технології навчального процесу, наближення його до вимог сучасного суспільства, що потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених і відданих державі громадян, які легко і вільно можуть спілкуватися між собою, утверджуючи статус української мови як рідної і державної. Досягти цього сучасна школа може за умови підвищення рівня навчання мови, розв'язання багатьох методичних проблем, пошуків нових підходів до навчання мови в загальноосвітніх школах. Це чітко відзначено в Законі про освіту в Україні, концепціях мовної освіти і Державному стандарті базової і повної середньої освіти.

Головною метою навчання української мови відповідно до вимог Державного стандарту та програм для початкової школи є розвиток комунікативної компетенції, яка має забезпечити учням здатність користуватися українською мовою як засобом спілкування, пізнання, сприйняття культурних цінностей [1]. Згідно з мовленнєвою та мовною змістовими лініями навчання мови обсяг теоретичного матеріалу та вимоги до його засвоєння значно зменшено, натомість зросла увага до розвитку навичок користування мовою в усній та писемній формах.

Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності дає можливість будувати письмові висловлювання для передачі думок, почуттів, волевиявлення тощо. Першорядним є змістовий аспект висловлювання, однак важливою характеристикою письма є його орфографічна унормованість.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив увагу багатьох учених до різних аспектів навчання орфографії в школі, зокрема: система роботи над

орфографічними помилками (Біляєв О.); робота над орфоепією як один із засобів формування в молодших школярів орфографічної грамотності (Вашуленко М.); взаємозв'язок між орфоепією й орфографією української мови, шляхи формування правописної та вимовної грамотності учнів в умовах місцевого діалекту (Симоненкова Л.); вправи для поетапного формування у школярів орфографічних навичок, вихідні методичні позиції в розробленні системи орфографічних вправ, залежність орфографічної вправності школярів від впливу територіальних говорів, міжмовної інтерференції, а також особливості формування у школярів орфографічних навичок у зв'язку з вивченням різних структурних рівнів української мови (Хом'як І.) [3]; удосконалення орфографічної грамотності учнів на основі вміння співвідносити орфограму з відповідним принципом українського правопису (Райська Л.); лінгводидактичні основи формування в учнів орфографічних умінь і навичок під час вивчення фонетики (Караман О.); система орфографічних вправ під час вивчення частин мови (Антончук О.) тощо.

Проблема підвищення рівня сформованості орфографічної компетентності залишається актуальною, незважаючи на те, що, як ми бачимо, цьому питанню приділяють значну увагу у своїх дослідженнях учені, воно обговорюється на сторінках методичних журналів, у виступах учителів.

Матеріал з орфографії в початковій школі не виокремлений як самостійний розділ, а подається разом з матеріалами з граматики, фонетики, словотворення та спирається на них.

Під час засвоєння орфографічних понять відбувається формування орфографічної пильності, бо саме її відсутність є головною причиною помилок в роботах учнів. При систематичному опрацюванні орфографічних тем орфографічна пильність автоматизується і стає компонентом орфографічної компетентності, забезпечує впізнання орфограм. Уміння визначати орфограму є базовим орфографічним умінням.

Робота над засвоєнням орієнтирів орфограм необхідно проводити в такій послідовності:

1) виконання елементарних вправ на вимову звуків певної групи і виділення їх у слові на слух без пред'явлення графічного запису;

2) актуалізація і систематизація знань про ті властивості звуків, які становлять сутність орієнтирів орфограм;

3) аналітичне спостереження звукобуквених відношень, характерних для орієнтирів цього типу, і формулювання висновків про характер орфографічної проблеми;

4) практичне вдосконалення уміння знаходити сигнали орфограм під час аудіювання, читання і списування.

Орфографічна пильність формується в процесі виконання різноманітних орфографічних вправ.

Для більш ґрунтовного засвоєння правопису доцільно пропонувати учням поетапне виконання вправ: знаходження у словах орфограм; групування слів за орфограмами; зіставлення орфограм у словах.

Наведемо приклад:

– Прочитайте слова: *ніжка, губка, молотьба, поріг, боротьба, берізка, сторож, грядка, мажте, дуб, просьба* по складах і поясніть, на що слід звернути увагу при вимові й написанні їх. Складіть і запишіть з цими словами два-три речення.

Активізують навчальну діяльність учнів, сприяють виробленню навичок грамотного письма, орфографічної пильності також вправи без інструкцій (на "відкриття" правил). Учні самостійно аналізують вправу, визначають, що потрібно в ній зробити ("відкривають" правило), самі формулюють завдання і лише тоді її виконують. Наприклад, проаналізувавши лексеми, які представлено у вправі: *р...ябий, в...язати, цв...ях, матір...ю, др...ючок, б...юро, рум...яний, р...ясно, бур...як, п...ять, тьм...яний*, учні формулюють завдання: переписати слова, поставивши, де треба, апостроф, орфограми підкреслити.

Проблема формування орфографічної пильності в початковій школі є однією з головних. Від того на скільки будуть сформовані навички правопису в початковій школі, залежить подальше навчання дитини в школі, її орфографічна і мовленнєва компетентності, її можливості засвоювати українську мову в письмовій формі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Текст] // Початкова освіта. – 2011. – № 8. – 43 с .
2. Прищепа О.Ю. Запобігання специфічним графіко-орфографічним помилкам молодших школярів / О.Ю. Прищепа // Початкова школа. – 2015. – № 11. – С. 31–35.
3. Хом'як І. Зв'язок у вивченні орфографії та граматики: Нове в програмах і методиці / І. Хом'як // Урок української. – 2002. – № 9. – С. 13–18.